

Onderweg

De nije Domie's wandel – en fietstocht.

Ten Boer, 31 januari 2021

Een wandel – en fietstocht langs het gebied waar onze Kloosterkerkgemeente toe behoort.
Met zorg samengesteld door Gerda Mensinga en gebundeld door Elly Lehkamp.

Grootschalig kennismaken met personen is wat lastig in deze tijd. Kennismaken met de omgeving kan natuurlijk wel. En wellicht kun je op de route zwaaien naar de aanwonende gemeenteleden of even een voortuinpraatje houden.

DE NIJE DOMIES'S WANDELROUTE

Deze wandelroute is ongeveer 10 kilometer, maar kan ook in twee gedeelten gelopen worden:

De start van de wandeling begint natuurlijk bij de pastorie. Een woning op een plek waar al eeuwen mensen wonen. Ook in de recentere geschiedenis is de pastorie en/of haar bewoners in het nieuws geweest. Zo vond ds. Cassuto een oude munt in de tuin. En bij de vorige predikant Elisabeth Posthumus Meijes kwam er op een zondagmorgen ineens een oude waterput tevoorschijn. Wij zijn benieuwd wat jullie gaan vinden.

Jij bent de 43^e predikant hier in deze kerk. In 1594 werd Johannes Feito de eerste predikant. Hij was tevens de laatste pastor. Over de exacte leeftijd van de Kloosterkerk is niet veel te zeggen. Er wordt gezegd dat er omstreeks 1300 een Klooster gevestigd was. Verder is er helaas weinig over bekend.

Je kan linksom lopen (binnendoor paadje van de dominee) of rechtsom. Uiteindelijk kom je uit bij het volgende punt op de route.

Kloosterstee, een stee waar de gemeente elkaar ontmoet. Vergaderen, kindernevendienst, crèche en Eet mee zijn maar enkele activiteiten welke hier plaatsvinden. Maar ook het koffiedrinken na de dienst vindt hier deels plaats. Vervolg de route, loop richting het zuiden over het kerkpad.

De waterput rechts aan het kerkpad is de *Lougsterput*, een oude put uit de tijd van het klooster. In droge tijden bleef deze put water geven en konden de dorpsbewoners water halen, als de eigen putten droog stonden. Aan de linkerkant staat het oude schoolgebouw waar Hendrik Wester vanaf 1772 lesgegeven heeft. Hij is bekend geworden als onderwijs vernieuwer. Deze school is deels gebouwd van oude kloosterstenen die hier volop aanwezig waren.

Vanaf hier loop je richting de bakker. Hier is het dagelijks brood te verkrijgen.

Direct rechts is de Moeshorn -Moushörn- op zijn Gronings. Waar nu de volkstuintjes zijn, werd vroeger door de kloosterlingen hun groente verbouwd. Ga op de lager geleden weg (*De Ticheldobben*) linksaf. Deze weg was vroeger ongeveer de grens van het kloosterterrein. Na een klein stukje lopen ligt er links een grote vijver. Hiernaast werden vroeger de stenen gebakken voor het klooster. De vijver is ontstaan doordat een gedeelte van de klei voor de stenen op deze plek werd uitgegraven. (tiggel =baksteen, dobbe =kuil, diepte)

Ga voor het Medisch Centrum rechtsaf. Vijverweide (even nummers) Aan het einde vind je aan de linkerkant een van de kerkelijke burenen. De Levensbron (GKV). Ga hierna twee keer links, en daarna direct rechts, de Groene Zoom.

En de haan kraaide. Eénmaal of driemaal het is net hoe je de tekst leest. Jaap de Vries gaat er graag over in gesprek. Hij is één van de oudste kerkgangers. Bij de oogstdienst verzorgt hij het oogstbloemstuk. Verder is schilderen een passie van hem. En als gemeente mogen wij daar soms van meegenieten.

Vervolg je weg, en ga de tweede weg rechts. Dit is net na het huis van onze Scriba, Janet Gerbrandy. Misschien hoor je wel gezang.

De parklaan leidt je het dorp uit. Als predikant zul je hier ook wel eens lopen wanneer je iemand uitgeleide doet naar de “nieuwe begraafplaats”.

Aan de linkerkant staat het kunstwerk “*Schip in de Wind*”.

Volg het asfalt pad. Je komt dan o.a. achter het huis van onze kosten Lina Mensinga langs.

Ga aan het einde van het asfalt pad rechtsaf en volg het pad langs de rand van het bos. Aan de rechterkant kom je de Spotters Hill tegen met de verrekijker. Deze heeft de blik gericht op de stad. Als je het pad volgt (links aanhouden) kom je uiteindelijk op de Stadsweg, het fietspad richting Stad. Ga hier rechtsaf weer richting Ten Boer. Ga de eerste straat links, Reigerstraat.

Predikant zijn in Ten Boer houdt ook in dat het woord mijnbouwschade geregeld langs zal komen. Je komt hier bij de Fazanthof, één van de sloop-nieuwbouw projecten. Hier is het stadium van uitvoering ondertussen aangebroken. Op vele andere adressen wordt er nog steeds gewacht. Ga rechtsaf over de noodweg heen. Je komt dan in het deel van Fazanthof wat blijft staan.

Loop verder richting Gruttopad, deze loopt weer aan de rand van de bebouwing. Ga aan het einde rechtsaf (Meeuwstraat).

Op dit kruispunt ben je ongeveer Halverwege.

In die context denk je er nu nog aan dat je op de helft van de route bent.

Halverwege zul je binnenkort gaan associëren met sluitingsdatum! Dringend verzoek van Erna, Elly of Janny wanneer ze de laatste stukjes tegemoet kunnen zien of gewoon als “het kerkblad” natuurlijk.

Voor nu kun je hier kiezen, rechtdoor weer richting huis of linksaf richting de Roerdompstraat. De route kan hier ook weer begonnen worden.

Ga bij de rotonde linksaf. Je loopt nu richting Sint Annen. Na een tijdje zie je aan de rechterkant de wisselwoningen (Boersterveld). Hier zijn op dit moment de bewoners van de Fazanthof tijdelijk gehuisvest.

Na ca. 700 meter is er aan de rechterkant een fiets en wandelpad. Ga deze in en geniet van de rust en ruimte. Aan het einde rechtsaf langs het Westerwijtwerdermaar.

Na de Schutsluis kom je bij boerderij Woldwijk. Kijk eens op de site www.woldwijk.nl voor de verschillende onderdelen van deze coöperatie. Volg de weg naar rechts en je ziet dan aan de rechterkant zorglocatie Innersdijk. Een plek waar je wellicht ook wel eens een bezoek zal brengen.

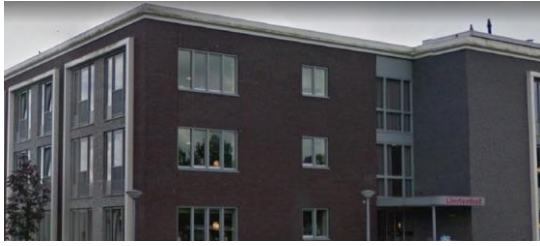

Ga rechtsaf (tussen de betonblokken door). Richting de ingang van Innersdijk. Na een tijdje vind je aan de linkerkant de toegang tot de Tiny houses en daarbij het Lutjehoeskespad, volg deze totdat je op de stadsweg uitkomt. Ga dan rechtsaf.

Na een tijdje kom je aan bij het huis van Geert en Betsy Edeler. Achter het huis bevindt zich een grote tuin die ook wel eens gebruikt wordt voor kerkelijke activiteiten. Ben je nieuwsgierig naar de tuin, kom dan gerust even aan.

Vervolg de route en neem de tweede straat links, de Ommelandersstraat.

Als je de eerste afslag rechts neemt kom je uit bij de "Lindenhof". Lindenhof is de verpleegafdeling behorende bij Woonzorgcentrum Bloemhof. Normaal gesproken kun je hier ook tussendoor lopen, maar je mag nu terug richting de Ommelanderstraat en loop daarbij de stoep op vóór nummer 10 langs en ga na nummer 24 rechtsaf.

Je komt nu uit op de Blinkerdlaan, ga hier wederom rechtsaf. Voor je zie je de witte gebouwen van "Bloemhof aanleun" Tip voor als je hier eens op bezoek gaat, lees heel goed de bordjes! Je zou niet de eerste zijn die loopt te dwalen. Ga links en daarna weer rechts, de aanleun bevindt zich nog steeds aan de rechterkant.

Hier vind je de hoofdingang van Bloemhof. In normale tijden ook de plek waar er eens per maand een viering gehouden wordt. Hopelijk is dat ergens in 2021 weer mogelijk. Ook brengen we hier na afloop van de oogstdienst normaal gesproken fruitbakjes rond. Steek over bij de hoofdingang en loop langs de bibliotheek en de winkels langs. Dit is het Koopmansplein.

Ga aan het einde rechtsaf. Iets achteruit zie je de aula. Deze is gevestigd achter het Buurhoes (ontmoetingscentrum). Het gebouw is van de Evangelische Gemeente Ten Boer. Doordeweeks heeft dit een dorps huis- en verenigingsfunctie. Zondags worden hier de bijeenkomsten van onze kerkelijke burens EGTB gehouden. Ga rechtsaf (Gaykingastraat). Aan de rechterkant heb je dan na een tijdje weer Bloemhof hoofdgebouw. Daarna komen de Bloemhofhuisjes. Dit zijn ook soort aanleunwoningen. Ga daarna linksaf (oversteken)

Aan de linkerkant bevindt zich de oude begraafplaats. Deze is al voor een groot deel gebruikt, daarom is er ook al een nieuwe begraafplaats. Er zijn echter nog steeds uitvaarten op deze begraafplaats. Ga de eerste straat links (Wigboldstraat).

Als laatste punt in deze wandeling kom je langs de kerkelijke burens van de Gereformeerde kerk PKN Ten Boer.

In het huis links van deze kerk kun je de voorzitter van de kerkenraad Erik Stam vinden. In het huis rechts van de kerk kun je het predikanten echtpaar Elzinga van de gereformeerde kerk vinden.

Tot zover de wandeltocht.

DE NIJE DOMIES'S FIETSTOCHT

Het werkgebied van de Kloostergemeente is natuurlijk groter dan Ten Boer alleen. Eerder werd ook vaak de toevoeging Ten Boer-Woltersum-Sint Annen genoemd. Maar ook in clusterverband reizen we nog wel eens rond.

Om ook dat deel te ontdekken, bieden we hierbij aan: **de Nije Domie fietstocht** (of lange afstandswandeltocht) Ook per auto kan deze gereden worden maar dan zal er af en toe afgeweken moeten worden van de route. (ca 40 km)

Ga rechtsaf richting H. Westerplein. Ga links voor het voormalige gemeentehuis langs. (Amaliapark) Ga op het kruispunt linksaf, de Reddingiusstraat in. Ga de eerste rechts, de Johan Feitostraat, de eerste dominee kreeg nog een straat naar zich vernoemd... of de 43^e dat ook krijgt...

Aan het einde van de straat links en daarna weer rechts. Je bent nu bij de stoplichten. Steek hierover naar de brug.

Ga gerust even rechtsaf om naar de beide molens te gaan. De Widdes Meuln is in 2005 / 2006 gerestaureerd. Iets verderop staat de Bovenrijge, een houtzaagmolen.

Na dit uitstapje vervolgen we richting Woltersum. Volg de weg naar links. (Bouwerschapsweg)

Zo één keer per maand is het hier op de Bouwerschapsweg druk. Wandelend, per fiets of met de auto gaan de kerkgangers vanuit Ten Boer op pad naar Woltersum. Een kleine pelgrimstocht op de zondagochtend (*In verband met de sanering van het oude zwembad kan de weg evt. afgesloten zijn. Via de Washuisterweg (recht door in de bocht) en het fietspad over de dijk kun je dan alsnog in Woltersum komen*)

Bij binnenkomt vanaf de Bouwerschapsweg zie je direct de eierkeet al staan. Verse eieren van de vrije-uitloop-kippen van de familie Lalkens zijn hier te verkrijgen. Klaaske legt op de Woltersummer zondag er altijd extra eieren in, want na kerktijd kan het er wel eens druk zijn. Ga bij de keet rechtsaf.

Aan de rechterkant vind je de Woltershof. Hier wordt rondom Allerzielen een bijeenkomst gehouden.

Ga linksaf het kerkpad op. En zoals je al kan raden gaat deze naar de kerk toe.

Tot 1765 stond hier een grote middeleeuwse kerk. In de westgevel is de oude sluitsteen van het voormalige westportaal met het jaartal 1765 nog te zien. Het interieur van de huidige kerk ademt de sfeer van de negentiende eeuw. Het meest opmerkelijk is de kansel. Het is één van de slechts drie kansels van vóór de reformatie in de provincie Groningen. Hij werd bij toeval ontdekt in 1964. Na onderzoek bleek het te gaan om een kansel die gedateerd kan worden rond 1530. De schildering van het voorpaneel is niet meer te herkennen, de overige drie stellen voor: de Geseling van Christus, Christus voor Pilatus en de Kruisiging.

Naast de kerk vind je het Voorhof. Hier is de kindernevendienst, de crèche, maar natuurlijk ook het koffie drinken na de dienst. Bij zonnig weer kun je hier goed vertoeven.

Ga twee keer rechts, je komt dan uit op de Bijbelgang, een keer wat anders dan een Kerkpad. Ga aan het einde links, daarna rechts over de witte brug, en daarna direct weer links richting Wittewierum.

Steek de Woldjerweg over, en ga de eerste rechts. Je komt dan uit bij de kerk van Wittewierum. Deze kerk is in 1863 gebouwd. De geschiedenis van de kerk in Wittewierum begint echter al veel eerder. Op 23 juni 1211 werd de toen bestaande kerk geschonken aan het klooster van Romerswerf met de bedoeling om er een klooster te stichten. Dit werd het latere klooster Bloemhof van abt Emo.

Ga weer terug richting de Woldjerweg, ga linksaf richting de Bloemhofbrug. Ga vóór de brug rechtsaf. En volg de dijk. Je komt dan weer uit in Woltersum.

Stop even op de plek waar de weg de dijk op gaat. Je kan hier goed het hoogteverschil zien tussen water en Woltersum. In 1717 kreeg men hier natte voeten tijdens de Kerstfloed vanuit zee (een herdenkingstegel ligt bij de kerk).

Ook recent -in 2012- is hier geëvacueerd omdat de dijk verzwakt was.

Wanneer je op deze plek naast de molen staat, dan ben je ongeveer op de plek van brug 6 die hier tot het einde van de tweede wereldoorlog lag. De brug was hier gekomen omdat door het graven van het Eemskanaal Woltersum in tweeën gesplitst was.

Tegenwoordig gaat het verkeer over de Bloemhofbrug. Deze wil wel eens open staan. Dus zie je Erik Bulthuis of Wilma Naaijer eens op het nippertje binnen komen... dan was er vast iets met de brug.

Als het goed is, is het fietspad richting Garmerwolde eind januari weer open. Geniet van de rust, de schepen in het Eemskanaal. Maar ook van het weidse uitzicht over het land. Misschien lopen de kippen van de familie Lalkens wel buiten. Vlak voor Garmerwolde vind je de rioolwaterzuivering. In deze omgeving zijn vergevorderde plannen voor een groot zonnepark, wanneer dit doorgaat zal het uitzicht er anders uit gaan zien in de komende jaren.

Verlaat de dijk bij Garmerwolde. Je komt op de Geweideweg.

Steek de Rijksweg over en blijf rechtdoor rijden. Aan het einde van Garmerwolde vind je de weer een middeleeuwse kerk. Bij deze zijn de gewelfschilderingen het bekijken waard. Als kerkgemeente vieren we hier soms wel een dienst samen met de GTSTP. Wordt er door velen nu gedacht aan Goede Tijden Slechte Tijden, hier staat het echter voor Garmerwolde Thesinge Stedum Ten Post. Samen vormen we een cluster waar mee samengewerkt wordt.

De losstaande toren ziet er aan de buitenkant uit als een middeleeuwse toren. Aan de binnenkant is er echter een spectaculaire trap gemaakt. Dit is allemaal onderdeel van de Schoolkerk van Stichting Oude Groninger Kerken. In de toren is de tentoonstelling Feest! In Oost en West te bezoeken.

Vervolg de route rechtdoor richting Thesinge. Ga bij binnenkomst in Thesinge rechtsaf (G.N. Schutterlaan).

Na de brug vind je aan de rechterkant de Gereformeerde kerk PKN Thesinge. Ook in deze kerk zijn wij wel eens te gast bij de GTSTP-gemeente. Ook in het Trefpunt achter de kerk vinden o.a. de filmavonden plaats. Neem even de tijd voor een ommetje door Thesinge. Hier is (verrassing!) ook weer een Kloosterkerk te vinden. Niet aan de Kerkstraat deze keer, maar aan de Kapelstraat. Op de hoek van de Kerkstraat en de Kapelstraat is nog een oude smederij te vinden.

Vervolg de route rechtdoor langs de Molenweg. Sla linksaf de Thesingerweg op. Richting Sint Annen. Volg de weg en ga in Sint Annen linksaf de Hoofdweg op.

In Sint Annen is er wel een Kerkstraat, maar geen kerk meer. Er is echter wel een klokkenstoel. Rechts op de foto staat de voormalige kerk (nu woonhuis) aan de overkant van de straat is de Doorrit, het voormalige café. Als je de weg vervolgt kun je een klein uitstapje naar rechts maken, het Molenpad op. Hier aan het einde – in de restanten van een molen- is het dorps huis de Meuln te vinden. Naast (klooster)kerken zijn molens een rode draad.

Vervolg je weg. Je rijdt nu een stuk op het fietspad langs de Boersterweg.

Aan de linkerkant vind je “De eenzame fietser” de route gaat hier linksaf (evt. kun je hier ook rechtdoor gaan richting huis) De eenzame fietser, dit is weer een rustig stuk, weinig bebouwing, alleen wandelaars of fietsers. Ga aan het einde links. Je komt dan bij Gemaal Hemert. Volg het pad (Maljehornsterweg) en ga de 1^e links (doodlopend). Blijf rechtdoor rijden / volg het pad.

Je komt uit bij de Peertil. Til betekent brug. Peer komt van Peerd – Paard dat door de samenvoeging met til z’n d heeft verloren. Het bruggetje is gebouwd ten behoeve van de trekvaart. Hier konden de paarden oversteken. Deze brug stamt uit 1666. Volg het pad. Bij het bos kun je linksaf het Reinderspad op. Ga aan het einde van het pad rechtsaf. Je rijdt nu via de Bedumerweg Stedum binnen.

Na de G en T komen we nu aan bij de S van Stedum. Ook in deze kerk van 1876 zijn we wel eens te gast. Aan de achterzijde van deze kerk bevindt zich het verenigingsgebouw Trefpunt.

De route volgt de weg naar rechts (Triezenbergstraat overgaand in de Lellensterweg)
(Voor een klein uitstapje kun je ook linksaf gaan voor een rondje rond de Bartolomeuskerk. Na het rondje kun je de route vervolgen)

Blijf de Lellensterweg volgen, bij de driesprong gaat deze over in de Borgweg.

Vlak na het kombord van Lellens heb je aan de rechterkant de oprit naar de boerderij van Jolanda Dijkstra. Hebben we tijdens de wandelroute de oogstdienst al genoemd. Om te kunnen oogsten moet er ook gezaaid worden. Jolanda is één van de initiatiefnemers hiervoor. Verder maakt ze o.a. lekkere karnemelk. Misschien mag je wel een keer een glaasje proeven.

Lellens, tegenwoordig een kleine plaats met ongeveer 80 inwoners. In het verleden was dit echter een plaats met een borg. Het oudst bekende lid van het geslacht Lelle, *Eltet to Lellens*, was van 1526 tot 1554 burgemeester van de stad Groningen. Op het gemeentehuis van Groningen hangt een portret van hem, dat beschouwd wordt als het oudste portret van een burgemeester van Groningen. De kerk van Lellens, die tegenwoordig nog in het centrum van het gehucht staat, liet de toenmalige heer van Lellens, Hilbrand Gruys in 1667 bouwen.

Rond 1700 wordt Huis te Lellens door overerving eigendom van de familie Lohman, de latere familie De Savornin Lohman. De familie Wijchgel van Lellens liet het Huis in 1897 slopen. De familie is thans nog steeds eigenaar van de landerijen. De oprijlaan en het schathuis zijn nog herkenbaar aanwezig.

Vervolg de weg door Lellens heen. En ga op de T-splitsing linksaf. Je komt nu bij Kröddeburen, een buurtschap. Ga op de T-splitsing rechtsaf. Je komt nu voorbij de Olle Widde. Wederom een witte molen. De regio Ten Boer is rijk aan molens. In de bijbel komen molens en molenstenen ook af en toe voor, alleen vaak niet in een gunstige context. Steek hier de rijksweg over. En direct rechts (Tuwingastraat) Ga daarna de tweede straat links, de Oldenhuisstraat. Mocht je zin in een kop koffie krijgen, je kan altijd even kijken of de familie Buitenkamp op nummer 20 thuis is.

Aan de rechterkant zie je de Hoeksteen. Hadden we eerder de GTS al gehad, nu zijn we aangekomen bij de T van Ten Post. Ook hier hebben we wel eens een gezamenlijke viering.

Ga aan het einde van de straat rechtsaf. Je rijdt nu langs het Damsterdiep. Deze werd omstreeks 1424 gegraven. Het deel tussen Ten Post en Appingedam heeft een slingerend karakter. Het deel tussen Ten Post en Groningen is veel rechter van karakter. Steek de Rijksweg over en ga linksaf. Je gaat weer richting Ten Boer

Wanneer je bij de rotonde komt ga je rechtsaf en daarna direct weer links. Je rijdt nu over het bedrijventerrein. Volg de weg. Na een tijdje krijg je aan de rechterkant de Weggeefwinkel, het Atelier van vrijgevigheid. Heb je tijdens de verhuizing iets gevonden waar nu toch geen plek meer voor is, breng het gerust langs. Maar aan de andere kant, heb je nog ruimte in de pastorie, kom dan gerust eens langs om te snuffelen, iedereen is hier namelijk welkom.

Op de andere hoek staat het nieuwe Kindcentrum Ten Boer. Deze is in oktober 2020 geopend en biedt onderdak aan o.a. CBS de Fontein, OBS de Huifkar en kinderopvang Kids2b. Misschien zie je de kinderen van de kindernevendienst -Paulien, Wouter en Lieke hier wel een keer buiten spelen. Rij rechts van het kind centrum langs over het fietspad.

Het fietspad leidt je tussen de diverse sportvoorzieningen door. Schaatsen, voetballen of zwemmen. Het kan allemaal (in het juiste seizoen)

Ga tussen de hekjes door. Je komt nu op de Standwerker. Deze gaat over in de Marskramer. Je komt uit bij de Gaykingastraat. Ga rechts en dan de 1^e links. (Lindestraat) Na nog een keer rechts en links kom je weer terug bij de pastorie.